

Stijn Baert

Jens Detollenaere

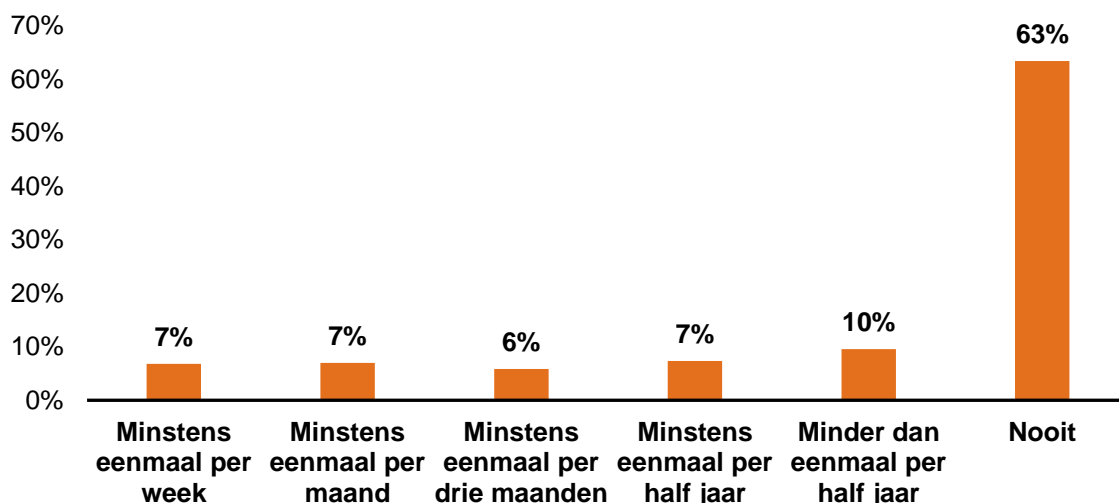
Denk aan jezelf, werk als vrijwilliger

Velen onder ons zetten zich op frequente basis in als vrijwilliger. Om er te zijn voor anderen. Om het sociaal-maatschappelijk weefsel “hands-on” te versterken. Om ons geloof in een warmere samenleving niet enkel te laten blijken uit woorden maar ook uit daden. Of gewoon omdat het sterker is dan onszelf. Recent Vlaams onderzoek toont echter aan dat we met vrijwilligerswerk niet enkel goed doen voor anderen en de maatschappij, maar ook, op een heel directe manier, aan onszelf.

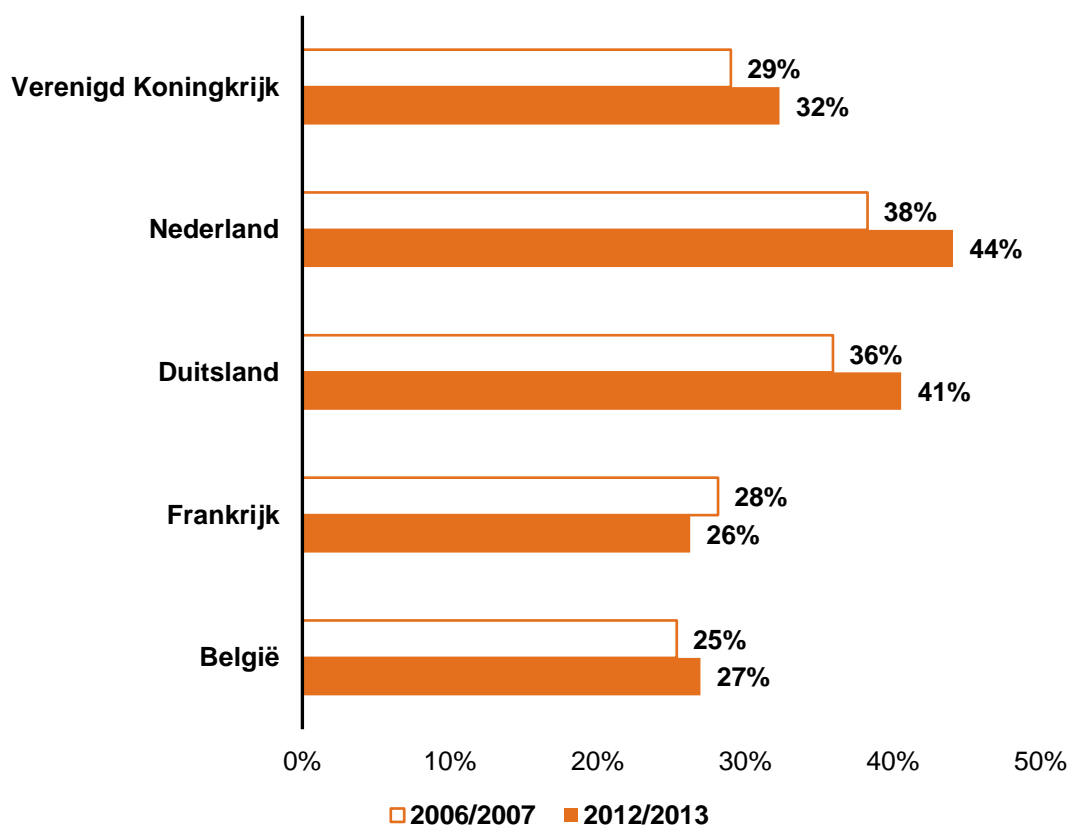
Meer dan één op vier

Haast ontelbaar zijn de mogelijkheden om je in Vlaanderen en België te engageren als vrijwilliger. Onze landgenoten maken er gretig gebruik van. Figuur 1 geeft een beeld op basis van de European Social Survey. Deze brengt tweejaarlijks de overtuigingen, de voorkeuren en het gedrag van meer dan 40.000 inwoners van 29 Europese landen, waaronder België in kaart. In de bevraging van 2012–2013 nam men daarbij een vraag op die peilde naar het engagement als vrijwilliger onder de Europeanen. Deze vraag luidde: “Hoe vaak werkte u voor vrijwilligersorganisaties of goede doelen gedurende de afgelopen 12 maanden.” Van de 1.869 Belgen die opgenomen werden in de bevraging, gaf meer dan één op vier – 27% om precies te zijn – aan minstens halfjaarlijks de handen uit de mouwen te steken als vrijwilliger. 7% onder hen bleek zelfs één keer per week of meer “goed werk” te doen.

Figuur 2 zet deze statistieken voor België af tegenover die voor de ons omringende landen. Het aantal personen dat zich minstens halfjaarlijks inzet voor vrijwilligersorganisaties of goede doelen bevindt zich, op basis van de European Social Survey van 2012–2013, in de buurt van Frankrijk. In het Verenigd Koninkrijk, Nederland en Duitsland wordt evenwel nog meer de handen uit de mouwen gestoken als vrijwilliger – een verdere vergelijking met andere landen leert trouwens dat nergens in Europa zoveel aan vrijwilligerswerk wordt gedaan als bij onze noorderburen.

Figuur 1 – Fractie individuen die in België in 2012/2013 aangaven te werken voor vrijwilligersorganisaties of goede doelen (Bron: eigen berekeningen op basis van European Social Survey, ronde 6).

Figuur 2 – Fractie individuen die minstens eenmaal om het half jaar werken voor vrijwilligersorganisaties of goede doelen (Bron: eigen berekeningen op basis van European Social Survey, ronde 3 en ronde 6).

Figuur 2 suggereert ook een evolutie richting een warmer samenleving. Op Frankrijk na, steeg het aantal vrijwilligers (licht) sinds 2006–2007, wanneer eenzelfde vraag omtrent vrijwilligerswerk werd opgenomen in de European Social Survey.

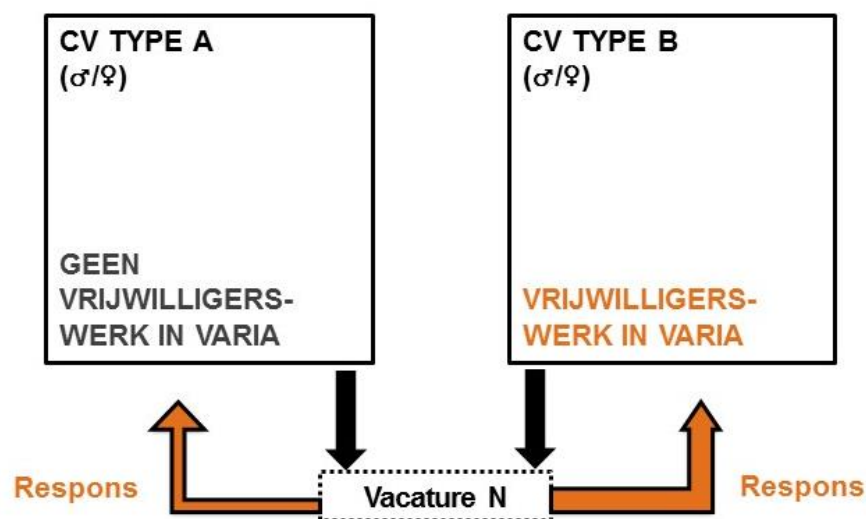
Sterk punt op cv

Zes wetenschappelijke studies, uitgevoerd in Frankrijk, Oostenrijk, Canada, het Verenigd Koninkrijk en de Verenigde Staten, relateerden de afgelopen jaren vrijwilligerswerk aan een hoger inkomen. Zij analyseerden daartoe bevestigingen bij honderden tot duizenden personen omtrent hun vrijwilligerswerk, hun loon en andere individuele kenmerken. Personen die aan vrijwilligerswerk deden, bleken 2% tot 20% meer te verdienen dan gelijkaardige niet-vrijwilligers.

Deze bevindingen kunnen door drie grote mechanismen verklaard worden. Ten eerste levert vrijwilligerswerk wat economen “menselijk kapitaal” noemen. Concreet: vrijwilligerswerk biedt een alternatieve manier om kennis, vaardigheden en ervaring op te doen en deze verhogen de productiviteit van vrijwilligers op de arbeidsmarkt, wat zich kan vertalen in betere aanwervingskansen, betere verloning en betere promotiekansen. Ten tweede levert vrijwilligerswerk “sociaal kapitaal”: de contacten die men opdoet als vrijwilliger, kunnen helpen om sneller een (betere) baan te vinden of promotie te maken. Ten derde is het mogelijk dat vrijwilligerswerk tot gunstige arbeidsmarktuitskomsten leidt omdat werkgevers het waarderen (ook zonder dat het tot meer menselijk of sociaal kapitaal leidt). Zo is het mogelijk dat werkgevers, collega’s en klanten er de voorkeur aan geven om met “prosociale” mensen samen te werken, wat aanzet tot het aantrekken of promoveren van dergelijke mensen. Daarnaast kunnen werkgevers vrijwilligerswerk ook zien als een signaal van zaken die zij niet via het curriculum vitae (cv) kunnen observeren. Wat dat betreft, relateert de wetenschappelijke literatuur zaken als ambitie, stabiliteit, extravertie en openheid aan vrijwilligerswerk.

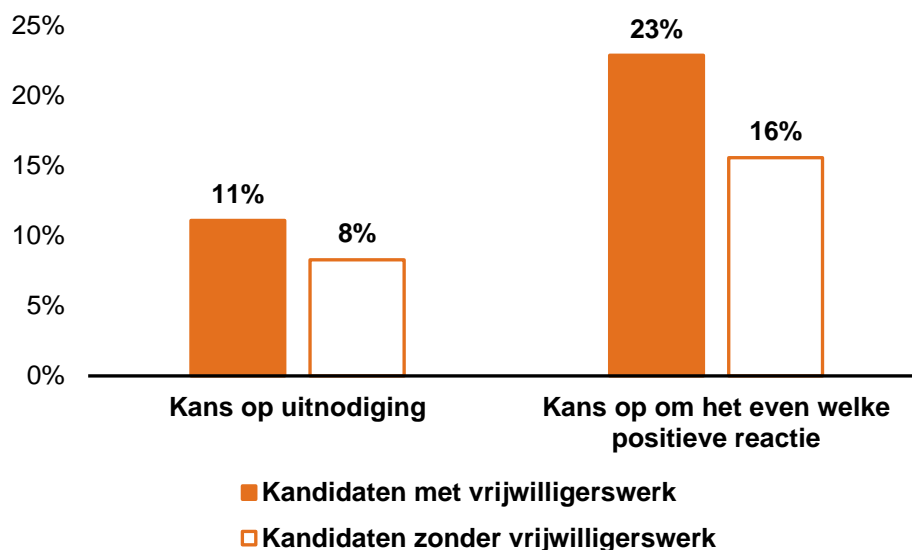
Aangezien voorgaande studies niet echt een inzicht boden in welk van deze drie mechanismen echt van tel zijn in de eerder beschreven positieve relatie tussen vrijwilligerswerk en inkomen, zetten we tussen 2014 en 2015 een veldexperiment op in de Vlaamse arbeidsmarkt. Daarbij werd bij 288 bestaande vacatures gesolliciteerd met telkens twee fictieve jobkandidaten. Het betrof sollicitaties met paren van schoolverlaters die hetzij het diploma TSO Handel hetzij het diploma Bachelor Bedrijfsmanagement op zak hadden en over twee jaar relevante werkervaring beschikten. Op basis van deze diploma’s werd

gesolliciteerd voor een waaier aan beroepen en in uiteenlopende sectoren. De helft van de paren waren telkens mannen, de andere helft vrouwen. De opgestuurde cv's en motivatiebrieven verschilden in details en lay-out maar waren volstrekt gelijkaardig in termen van productiviteitsbeïnvloedende kenmerken. Wat wezenlijk verschilde, was het sociale engagement van de kandidaten. Dit kenmerk werd per vacature op een lukrake manier toegevoegd aan de twee verschillende kandidaturen. Het engagement van de sociaal actieve kandidaat kon daarbij bestaan uit één of meerdere van de volgende drie zaken: (1) bereiding en bedeling van maaltijden bij Poverello, (2) fondsenwerving en ondersteuning van lokale activiteiten bij Stichting tegen Kanker en (3) ondersteuning als materiaalman/materiaalvrouw bij een plaatselijke korfbalclub.

Figuur 3 – Schematische voorstelling van het veldonderzoek naar het effect van vrijwilligerswerk op het cv.

We vergeleken de kansen op positieve reacties vanuit de werkgeverszijde na deze schriftelijke sollicitaties. 16% van de kandidaten die geen vrijwilligerswerk vermeldden in hun cv kregen een positieve reactie. Voor degenen die wel een sociaal engagement opnamen, steeg de kans op een jobgesprek met bijna de helft, tot 23%. De kans om meteen op een jobgesprek uitgenodigd te worden steeg door het vermelden van vrijwilligerswerk van 8% tot 11%, met meer dan een derde dus. Deze effecten zijn hoger dan wat in eerder gelijkaardig veldonderzoek naar ongelijke behandeling in de Vlaamse arbeidsmarkt op basis van geslacht, seksuele geaardheid, eventuele eerdere depressie of werkloosheidsduur werd gevonden.

Figuur 4 – Belangrijkste resultaten veldonderzoek.

Opgedeeld naar soort engagement, deden cv's waarin (minstens) Poverello was opgenomen het aantal positieve reacties stijgen met 56%, degene waarin Stichting tegen Kanker werd vermeld met 64% en degenen met werk als materiaalman met 24%. Het verschil tussen deze waarden is indicatief voor de relatieve waardering voor deze engagementen maar is statistisch niet significant. Ook meer engagement blijkt niet noodzakelijk beter: de winst in positieve reacties op sollicitaties stijgt niet met het aantal engagementen.

Interessant is verder dat de winst in jobkansen bij het vermelden van vrijwilligerswerk duidelijk hoger is voor vrouwen. Vrouwelijke jobkandidaten die sociaal engagement vermelden hadden in het onderzoek 70% meer kans op een positieve reactie en 63% meer kans op een gesprek dan kandidaten die geen dergelijk engagement vermelden.

Terwijl uit eerder onderzoek blijkt dat sociaal geëngageerde personen bovengemiddeld vaak terechtkomen in de publieke en non-profit-sector, blijkt uit het onderzoek geen onderscheid in de beloning voor sociaal engagement in het cv naar sector.

Wapen tegen arbeidsmarktdiscriminatie

Parallel werd eenzelfde veldonderzoek uitgevoerd met paren kandidaten met een typisch Turkse naam. Wat bleek, was dat het aantal positieve reacties op Turkse sollicitanten nog steeds sterk onder die van kandidaten met een Vlaamse naam liggen wanneer zij geen vrijwilligerswerk opnemen in hun cv. Bij opname van vrijwilligerswerk zagen de kandidaten

met een migratieachtergrond echter hun aantal positieve reacties naderen tot die van hun autochtone tegenhangers.

Jobkandidaten met een Turkse naam die geen sociaal engagement opnamen, kregen slechts in 10% van hun sollicitaties een positieve reactie. Dit is duidelijker lager dan de eerder vermeldde 16% bij degenen met een Vlaamse naam. Eerder en later onderzoek met fictieve sollicitaties uitgevoerd aan de Universiteit Gent toont wat dat betreft altijd dezelfde tendens: een vreemd klinkende naam verlaagt substantieel de aanwervingskansen.

Echter, Turkse jobkandidaten die aangaven bij Poverello, Stichting voor Kanker en/of de plaatselijke korfbalclub actief te zijn als vrijwilliger, zagen hun kansen op een gunstige reactie stijgen tot 21%. Meer dan een verdubbeling dus! Deze 21% kans op een positieve reactie is niet significant verschillend van de voornoemde 23% kans onder kandidaten met een Vlaamse naam.

Het is duidelijk dat het opnemen van prosociale activiteiten in het cv een uitgelezen kans is voor personen met een migratieachtergrond om te ontkomen aan aanwervingsdiscriminatie. Een mogelijke verklaring voor deze bevinding is dat vrijwilligerswerk bij een “mainstream” een hoge mate van sociaal-culturele integratie signaleert, wat werkgevers volgens internationaal onderzoek als een wenselijke eigenschap zien.

Vrijwilligers blijken gezonder

Uit het voorgaande blijkt dus dat vrijwilligerswerk samengaat met een hoger inkomen, via onder meer betere aanwervingskansen. Een hoger inkomen is dan weer geassocieerd met een betere gezondheid. Zodoende lijkt ook een gunstig gevolg van vrijwilligerswerk voor de gezondheid niet ondenkbaar. Ook meer directe redenen voor een theoretische samenhang tussen vrijwilligerswerk en gezondheid vallen af te leiden uit de wetenschappelijke literatuur. Ten eerste werd reeds aangetoond dat vrijwilligerswerk een positief effect kan hebben op psychologische factoren zoals zelfvertrouwen en zelfwerkzaamheid enerzijds en de kwantiteit en kwaliteit van iemands sociaal netwerk. Ten tweede zorgt vrijwilligerswerk voor fysieke en psychische activiteiten die een bescherming bieden tegen een functionele achteruitgang en dementie bij ouderen. Ten slotte toont neurologisch onderzoek dat vrijwilligerswerk zorggerelateerde hormonen oxytocine en progesteron kan vrijgeven die helpen om weerstand te bieden tegen stress en ontstekingen.

In eigen empirisch onderzoek namen we de proef op de som. Hierbij baseerden we ons op de voornoemde, in 2012 en 2013 afgenomen, bevraging in het kader van de European

Social Survey. Deze data werden met een zogenaamd “mediatiemodel” geanalyseerd om na te gaan in welke mate vrijwilligerswerk geassocieerd is met betere zelf-gerapporteerde gezondheid en in welke mate inkomen daarbij een tussenliggende factor is. In deze analyses werd gecontroleerd voor andere gezondheidsgelateerde factoren waarin vrijwilligers en niet-vrijwilligers mogelijk verschillen, zoals geslacht, leeftijd, scholingsniveau, migratiestatus en religiositeit.

Wat bleek? Wie in Europa aan vrijwilligerswerk doet, is in duidelijk betere gezondheid dan niet-vrijwilligers. De sterkte van deze associatie is vergelijkbaar met de gezondheidswinst die je hebt als je een man bent (in vergelijking met een vrouw), vijf jaar jonger bent of autochtoon bent (in vergelijking met een persoon met een migratieachtergrond). Bijkomende analyses tonen dat een deel van deze associatie inderdaad loopt via inkomen. Vrijwilligers hebben, na controle voor de voornoemde persoonskenmerken, een hoger inkomen en dit hogere inkomen is op zijn beurt geassocieerd met een betere gezondheid. Deze laatste bevinding hoeft vanzelfsprekend niet te verbazen na wat eerder aan bod kwam in dit artikel.

Beleidsperspectief

Op basis van recent wetenschappelijk onderzoek vinden we dus evidentie voor een gunstige samenhang tussen vrijwilligerswerk enerzijds en succes op de arbeidsmarkt en gezondheid anderzijds. Zeker voor wat betreft het arbeidsmarktperspectief is er sprake van een causale relatie: vrijwilligers veroorzaakt hogere aanwervingskansen, met een extra hoge winst voor personen met een migratieachtergrond. Op basis van deze bevindingen, doen we drie beleidsaanbevelingen.

Vooreerst denken we dat een overheid die hogere tewerkstelling, betere gezondheid en een sterker sociaal-maatschappelijk weefsel nastreeft, er alle belang bij heeft om vrijwilligerswerk aan te moedigen bij haar bevolking. Meer inwoners stimuleren tot vrijwilligerswerk is vanzelfsprekend geen wondermiddel om te komen tot volledige tewerkstelling, maar kan zeker een actie met grote “return on investment” zijn. Het kan daarbij nuttig zijn om de gunstige effecten van vrijwilligerswerk voor het individu, zoals degene besproken in dit artikel, continu en diepgaand in de kijker te plaatsen. Eerder onderzoek suggereert immers dat een belangrijk deel van de bevolking gevoelig is aan het zogenaamde “investeringsmotief” onderliggend aan vrijwilligerswerk (i.e. aan vrijwilligerswerk doen omdat het later economische oplevert) – dit motief is de tegenhanger van het klassieke “consumptiemotief” (i.e. aan vrijwilligerwerk doen omdat men er direct genot aan beleeft).

Ten tweede is het duidelijk dat wie haar/zijn handen uit de mouwen steekt als vrijwilliger er alle baat bij heeft dit te vermelden op haar/zijn curriculum vitae bij het studeren. Het gunstige effect van activiteiten als vrijwilliger bij het solliciteren strookt met de algemene observatie dat werkgevers op zoek gaan naar kandidaten met “iets extra” en niet naar een geurloos, smaakloos en kleurloos profiel. Een steeds groter wordend percentage van de bevolking kan een hogeronderwijsdiploma voorleggen zodat zich duidelijk onderscheiden, op basis van curriculaire en extra-curriculaire activiteiten en verwezenlijkingen, quasi noodzakelijk wordt. Vrijwilligerswerk is wat dat betreft een uitgelezen mogelijkheid. Onderwijsinstellingen (en andere spelers die scholieren en studenten naar de arbeidsmarkt begeleiden) zouden schoolverlaters dan ook idealiter aanmoedigen om dit vrijwilligerswerk, naast andere relevante activiteiten, op het cv te vermelden.

Ten derde kan het overwogen worden om etnische minderheden extra te stimuleren tot vrijwilligerswerk als deel van inburgerings-, activerings- of naturalisatietrajecten. Het valt immers te vermoeden zij niet alleen op de arbeidsmarkt een dubbele winst uit vrijwilligerswerk kunnen halen, maar ook in andere aspecten van het leven die samenhangen met sociale integratie. In het Verenigd Koninkrijk kunnen kandidaten voor naturalisatie hun procedure versnellen door bewijzen van vrijwilligerswerk. In Denemarken zijn dan weer 100 punten nodig om een permanente verblijfsvergunning te verkrijgen. 15 van deze 100 punten kunnen verdiend worden via vrijwilligerswerk. Deze inspirerende voorbeelden tonen aan dat deze laatste aanbeveling meer is dan een theoretische beschouwing vanuit de ivoren toren.

[Stijn Baert is professor Arbeidseconomie aan de Universiteit Gent en de Universiteit Antwerpen]

Stijn.Baert@UGent.be | Homepagina: <http://www.stijnbaert.be> | Twitter: @Stijn_Baert

[Jens Detollenaere is onderzoeker aan de Universiteit Gent]

Jens.Detollenaere@UGent.be

Literatuur

- S. Baert en S. Vujić, “Does it Pay to Care? Volunteering and Employment Opportunities”, *Journal of Population Economics*, in druk.
- S. Baert en S. Vujić, “Immigrant Volunteering: A Way Out of Labour Market Discrimination?”, *Economics Letters*, 2016, 146, 95-98.
- J. Detollenaere, S. Willems en S. Baert, “Volunteering, income and health”, *PLOS ONE*, 2017, 12, e0173139.